

БӨЛІМ: ЖАЛПЫ РУБРИКА

«ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ПРОЦЕСІНДЕГІ ЭМОЦИЯНЫҢ
КӨРІНУІ»ЖАРИЯЛАНДЫ
24.10.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/167732/

Қазақстан Республикасының Жоғары Білім және Ғылым Министрлігі

Әл-Фараби атындағы Қазақ Ұлттық Университеті

Факультеті: «Медицина және денсаулық сақтау факультеті»

Кафедрасы: «Жалпы және қолданбалы психология кафедрасы»

Мақала

Тақырыбы: «ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ПРОЦЕСІНДЕГІ ЭМОЦИЯНЫҢ КӨРІНУІ»

Орындағандар: Сансызбай Көркем, Туматаева Айым, Уразбек Аружан, Қаниева Аяулым, Бекдаулет Ерсұлтан, Еламанов Тұрар, Муканова Айым, Сейітбек Қабыл, Примбетұлы Ережеп

Топ: Стом 23-01

Қабылдаған: Борбасова Г.Н.

Алматы — 2024 жыл

ҚАРЫМ-ҚАТЫНАС ПРОЦЕСІНДЕГІ ЭМОЦИЯНЫҢ КӨРІНУІ

Аннотация: Бұл мақалада қарым-қатынас процесінде эмоцияның рөлі мен көріну ерекшеліктері талқыланады. Адамдар арасындағы қарым-қатынас тек ақпарат алмасумен шектелмейді, ол эмоциялық құбылыстармен байытылған күрделі үдеріс

болып табылады. Эмоциялар қарым-қатынастың сапасын, нәтижесін және тиімділігін анықтайтын негізгі факторлардың бірі болып табылады. Мақалада эмоцияның қарым-қатынастағы маңызы, оның түрлері, вербалды және вербалды емес коммуникациядағы көріну жолдары, сондай-ақ тиімді қарым-қатынас үшін эмоцияларды басқарудың маңыздылығы қарастырылады.

Түйін сөздер: эмоция, қарым-қатынас, вербалды және вербалды емес коммуникация, эмоцияны басқару, тиімді коммуникация, эмоционалды интеллект, тұлғааралық қарым-қатынас, әлеуметтік өзара әрекеттестік.

Annotation: This article explores the role and expression of emotions in the communication process. Interpersonal communication goes beyond mere information exchange, encompassing a complex process enriched with emotional phenomena. Emotions are one of the key factors determining the quality, outcome, and effectiveness of communication. The article examines the importance of emotions in communication, their types, how they manifest in verbal and non-verbal communication, and the importance of managing emotions for effective interaction.

Keywords: emotion, communication, verbal and non-verbal communication, emotion management, effective communication, emotional intelligence, interpersonal relationships, social interaction.

Кіріспе

Адамдар арасындағы қарым-қатынас – бұл тек ақпарат алмасу ғана емес, ол эмоционалды байланыстар мен өзара әрекеттестікті қамтитын күрделі процесс. Қарым-қатынас кезінде эмоциялар маңызды рөл атқарады, себебі олар адамдардың өзара түсінісуі мен келісімге келуіне ықпал етеді. Эмоциялар адамның ішкі жағдайын көрсетіп, қарым-қатынасты нығайтуға немесе керісінше, оны бұзуға әсер етуі мүмкін.

Эмоциялардың қарым-қатынастағы көрінісін зерттеу қазіргі заманғы психологияның және әлеуметтік ғылымдардың маңызды аспектісі болып табылады. Эмоциялар коммуникацияның түріне, жағдайына, қатысушылардың әлеуметтік және мәдени ерекшеліктеріне байланысты түрлі жолдармен көрінеді. Бұл мақалада эмоциялардың қарым-қатынас процесіндегі рөлі, оның ерекшеліктері мен көріну жолдары қарастырылады.

1. Эмоция және оның қарым-қатынастағы рөлі

Эмоция – адамның психологиялық күйінің ішкі және сыртқы көрінісі. Ол адамның ішкі әлемін көрсетіп, оның мінез-құлқына, іс-әрекетіне және қарым-қатынасына тікелей әсер

етеді. Эмоциялардың қарым-қатынастағы рөлі үлкен: олар серіктестердің арасындағы байланысты нығайтуға, түсіністікке қол жеткізуге, сондай-ақ қатынастарды бұзуға да әкелуі мүмкін. Адамдар өз эмоцияларын білдіріп, басқа адамдардың эмоцияларын түсінуге тырысқанда, қарым-қатынастың нәтижесі тиімдірек болады.

Эмоциялар қарым-қатынас процесінде бірнеше негізгі функцияларды атқарады:

1. Ақпараттық функциясы: Эмоциялар басқа адамдарға адамның ішкі күйі туралы ақпарат береді. Мысалы, қуаныш, қайғы, қорқыныш немесе реніш адамның ішкі сезімдерін білдіріп, қарым-қатынастағы қатысушылардың мінез-құлқына әсер етеді.

2. Мотивациялық функциясы: Эмоциялар адамдарды белгілі бір іс-әрекеттерге ынталандырады. Мысалы, реніш қарым-қатынасты қайта қарауға немесе жақсартуға итермелесе, қуаныш одан әрі жағымды қарым-қатынасқа серпін береді.

3. Әлеуметтік функциясы: Эмоциялар әлеуметтік өзара әрекеттестіктің маңызды бөлігі болып табылады. Олар адамдардың бір-бірін жақсы түсінуіне, сенім мен эмпатия қалыптастыруына көмектеседі.

2. Вербалды және вербалды емес коммуникациядағы эмоцияның көрінуі

Эмоциялар вербалды және вербалды емес коммуникация арқылы көрінеді.

Вербалды коммуникацияда эмоциялар адамның сөздері арқылы беріледі. Адамдар эмоцияларын сөздермен, интонациямен, дауыс ырғағымен жеткізе алады. Мысалы, реніш, қуаныш немесе таңқалу сөзбен жеткізілуі мүмкін. Вербалды коммуникациядағы эмоцияның көрінуі көбінесе нақты сөздер мен фразаларға байланысты.

Мысалы, «Мен сені қатты ренжіттім» немесе «Мен өте қуаныштымын» деген сөздер адамның эмоцияларын білдіреді. Алайда, эмоциялардың барлығын тек сөздермен жеткізу мүмкін емес.

Вербалды емес коммуникацияда эмоциялар мимика, жесттер, дене тілі және дауыс ырғағы арқылы көрінеді. Бұл коммуникацияның маңызды бөлігі, өйткені адамдардың сезімдерін және шынайы эмоцияларын вербалды емес белгілер арқылы анықтауға болады. Мысалы, біреудің күлімсіреуі оның қуанышын білдірсе, қолын кеудесіне қою ренішті көрсетеді. Вербалды емес белгілер көбінесе вербалды хабарламаларды толықтырып, қарым-қатынастың эмоционалды мазмұнын нақтылайды.

3. Эмоцияларды басқару және оның қарым-қатынастағы маңызы

Эмоцияларды тиімді басқару – сапалы қарым-қатынастың негізі. Адамдар эмоцияларын басқара білгенде, олар қарым-қатынаста табысты болуға және дұрыс

шешім қабылдауға қабілетті болады. Эмоцияларды басқару адамның өзін-өзі реттеуімен және эмоционалды интеллектпен тығыз байланысты.

Эмоционалды интеллект – бұл адамның өз эмоцияларын тану, түсіну және басқару қабілеті. Эмоционалды интеллекті жоғары адамдар өз эмоцияларын бақылап, қиын жағдайларда сабыр сақтай алады. Сондай-ақ олар басқа адамдардың эмоцияларын түсініп, оларға сәйкес әрекет жасай алады. Эмоционалды интеллекті жоғары адамдардың қарым-қатынасы көбінесе табысты болады, өйткені олар эмоцияларды дұрыс басқаруға және өзара әрекеттестікке қабілетті.

Эмоцияларды басқарудың бірнеше әдістері бар:

1. Өзін-өзі бақылау: Адамдар эмоцияларын бақылап, оларды дұрыс басқаруды үйренгенде, қарым-қатынас тиімді болады. Эмоциялардың қарқындылығын азайту немесе оларды басу – бұл адамға жағымсыз жағдайлардан шығуға көмектесетін әдіс.

2. Эмпатия: Басқа адамдардың эмоцияларын түсіну және оларды сезіну қабілеті. Эмпатия қарым-қатынастың сапасын арттырып, адамдардың бір-біріне сенім артуына көмектеседі.

3. Эмоцияларды бөлісу: Адамдар өз эмоцияларын бөліскенде, олар қарым-қатынасты нығайтуға және түсіністікке қол жеткізуге ықпал етеді.

4. Эмоциялардың қарым-қатынастағы жағымды және жағымсыз жақтары

Эмоциялар қарым-қатынаста екі жақты рөл атқарады. Бір жағынан, олар қарым-қатынасты байытып, серіктестердің бір-бірін жақсы түсінуіне ықпал етеді. Мысалы, қуаныш немесе қызығушылық қарым-қатынасты жағымды етсе, ашу немесе реніш оны бұзуы мүмкін.

Жағымды эмоциялар қарым-қатынасты нығайтып, адамдардың арасындағы байланысты жақсартады. Мысалы, қуаныш, махаббат, сыйластық сияқты эмоциялар адамдардың бір-біріне деген сенімін арттырады. Жағымды эмоциялар қарым-қатынастың сапасын жақсартып, өзара әрекеттестіктің тиімділігін арттырады.

Жағымсыз эмоциялар, керісінше, қарым-қатынасқа кедергі келтіруі мүмкін. Мысалы, реніш, ашу, қорқыныш сияқты эмоциялар адамдар арасындағы түсініспеушілікке және келіспеушілікке әкелуі мүмкін. Егер адамдар өз эмоцияларын басқара алмаса, бұл қарым-қатынастың бұзылуына немесе қатысушылардың арасындағы келіспеушілікке алып келуі мүмкін.

Адам өміріндегі эмоциялардың орны аса маңызды. Адамның эмоционалды өмірінің

мәні әр алуан түрлі. Эмоциялар әр түрлі жағдайларда, іс-әрекет үрдісінде, ондағы нақты жетістіктерге бағалаушы қатынасты анықтайды. Өнер туындыларын қабылдауда, басқа адамдармен қарым-қатынаста пайда болатын ойлардың нәтижесінде тұлғаның даму үрдісінде адамның эмоционалды тәжірибесі өзгеріп, толықтырылып отырады. Эмоциялар бұған қоса адамдардың қарым-қатынастары реттеуші рөлінде көрінгендіктен, психологияда эмоцияларға психологтар көп көңіл бөліп, кеңінен қарастыруда. Бүкіл әлем психологтары адамның эмоционалды аймағының дамуына көңіл аударуда.

Психологтар, эмоциялар өндірісте, отбасында, өнерде, педагогика мен клиникада, шығармашылықта және адамның рухани дағдарыстарында, яғни адамның барлық іс-әрекетіне қатысады деп есептейді. Адамдардың эмоцияларының негізінің зерттелуі психологиялық-педагогикалық тұрғыда маңызды, өйткені өсіп келе жатқан ұрпақтың тәрбиесі балаларға тек білімдердің, іскерліктер мен дағдылардың нақты жүйесін оқытуды ғана емес, сонымен қатар, олардың айналасындағы ақиқатқа және адамдарға нақты эмоционалды қатынасты қалыптастыруды болжайды.

В.К. Вилюнас эмоцияларды жеке үрдістер ретінде емес, тұлғаның бүтіндей қызмет етуінің көрінуі ретінде қарастырды. Автордың ойынша эмоционалды құбылыстың құрылымы бір жағынан – қандай да бір бейнелеуші мазмұннан, екінші жағынан – эмоционалды күйзелістің өзінен тұрады деп есептеген.

Эмоциялардың теориялық мәселелеріне Л.С.Выготский көп көңіл бөлген. Ол эмоцияларды ойлаудың субъектінің сезімдік-заттық іс-әрекетімен байланысының ішкі, психологиялық механизмі ретінде қарастырды. Олар ағзаның енжар күйі емес оны белсенділікке ынталандырып, оның қоршаған ортамен өзара қатынасын оятады және реттейді.

А.Г.Ковалев сезімдерге жеке тұлғаның нақты заттық бағдарға ие тұрақты қатынастарын, яғни махаббат және жек көруді, сыйластықты қарастырды. Сезім-тұрақты құрылым немесе тұлға қасиеті, ал эмоция – сезімнің көрінетін үрдісі. Сонымен, сезімдер – нақты жағдайлардың жалпылану нәтижесі ретінде онтогенезде қалыптасатын эмоциялардың дамуының жоғары нәтижесі.

Өмір сүру барысында адамның эмоциялары мен сезімдері күрделеніп және жіктеліп дамудың ұзақ жолынан өтеді. Адамның эмоционалды аймағында төмендегідей негізгі жағымды өзгерістер болады: а) жақсы мен жаманға барабар эмоционалды реакциялардың пайда болуы; ә) жаманға мойынсынбауы.

Басқа адамды, оның ішінде қарым-қатынас серіктесін қабылдау мен түсінуге негізделген аффективті-коммуникативті (перцептивті) функция адам психикасының эмоционалдық сферасын реттеуге бағытталған, өйткені қарым-қатынас адамның

эмоционалдық күйлерінің ең маңызды детерминанты болып табылады. . Адамдардың қарым-қатынасы жағдайында адамның ерекше эмоцияларының барлық спектрі пайда болады және дамиды — эмоционалды күйлердің жақындасуы немесе олардың поляризациясы, өзара күшеюі немесе әлсіреуі орын алады.

2. Қарым-қатынастың ақпараттық-коммуникативтік қызметі өзара әрекеттесетін индивидтер арасындағы ақпарат алмасудың кез келген түрінен тұрады. Адамдар арасындағы қарым-қатынаста ақпарат алмасудың өзіндік ерекшеліктері бар: ол әрқайсысы белсенді субъект болып табылатын екі индивид арасында жүзеге асырылады; ол міндетті түрде серіктестердің ойларының, сезімдерінің және мінез-құлқының өзара әрекеттесуін қамтиды.

3. Қарым-қатынастың реттеуші және коммуникативті (интерактивті) қызметі мінез-құлықты реттеу және адамдардың өзара әрекеттесу процесінде олардың бірлескен іс-әрекетін тікелей ұйымдастыру болып табылады. Бұл үдерісте адам мотивтерге, мақсаттарға, бағдарламаларға, шешім қабылдауға, іс-әрекеттерді жүзеге асыруға және бақылауға, т.б. өз серіктесінің іс-әрекетінің барлық компоненттеріне, соның ішінде өзара ынталандыру мен мінез-құлықты түзетуге әсер ете алады.

2. Қарым-қатынас процесіндегі қабылдаудың рөлі. Қабылдау қателері.

Қарым-қатынас қабылдауда қалыптасатын серіктес идеясымен анықталады.

Қабылдау – бұл сенсорлық ақпаратты қабылдау және оған мағына беру процесі. Біздің қабылдауымыз сенсорлық ақпаратты іріктеудің, жүйелеудің және түсіндірудің нәтижесі болып табылады. Қате қабылдау бізді әлемді шын мәнінде емес, біз оны қалай көргіміз келсе, солай көруге мәжбүр етеді.

Өзіндік концепция — бұл сіздің дағдыларыңызға, қабілеттеріңізге, біліміңізге, құзыреттілігіңізге және жеке тұлғаңызға қатысты қалыптасқан ой немесе психикалық бейне. Өзін-өзі бағалау — бұл сіз туралы жағымды әсер қалдыратын дәреже. Өз бейнесінің дәлсіздігі өздігінен орындалатын пайғамбарлықтар мен хабарламаларды сүзу арқылы күшейеді. Біздің өзіндік концепциямыз және өзін-өзі бағалауымыз ішкі сөйлеуіміздегі ішкі хабарламалардың бәсекелестігін жұмсартады, басқаларды қабылдауымызға, жеке қарым-қатынас стилімізге және өз рөлдерімізді қалай ойнауымызға әсер етеді. [4, б.42]

Қабылдау басқа адамдар туралы да әсер қалыптастырады. Біздің әлеуметтік қабылдауымызға әсер ететін факторлар физикалық сипаттамалар мен әлеуметтік мінез-құлық, стереотиптер және эмоционалдық күй болып табылады. Зерттеулер көрсеткендей, адамдардың қабылдауы мен пайымдаулары әрқашан дұрыс бола бермейді. Сондықтан, егер сіз басқа адамдардың сезімдері мен қалауларын ескерсеңіз, сіздің қарым-қатынасыңыз сәтті болады. Егер сіз физикалық ерекшеліктер мен әлеуметтік жағдайды, стереотиптер мен эмоционалды жағдайды ескере бастасаңыз, сіз басқаларды қабылдауды жақсартасыз (немесе, кем дегенде, жақсы түсінесіз).

Сіз өзіңіздің қабылдауыңызды оның дәлдігіне белсенді қызығушылық танытқан кезде жетілдіресіз, қабылдауды тексеру үшін көбірек ақпарат табасыз, белгілі бір түсінік алғыңыз келетін адамдармен сөйлесесіз, адамдардың қабылдауын үнемі өзгерту қажет екенін түсінесіз және қабылдауды тексересіз адамға реакция жасамас бұрын сөздермен. [4, б.43]

Қарым-қатынас психологиясындағы қабылдау оның сыртқы келбеті мен мінез-құлқын бағалауға негізделген тұтас бейнені қалыптастыруды ғана емес, сонымен бірге қарым-қатынас серіктесін түсінуді де білдіреді. Бұл жағдайда түсіну екі жағынан қарастырылады: қарым-қатынас серіктестерінің санасында қарым-қатынас орнатуға мүмкіндік беретін мақсаттардың көрінісі ретінде. Сондықтан қарым-қатынаста жалпы әлеуметтік қабылдау туралы емес, тұлғааралық қабылдау немесе тұлғааралық қабылдау туралы айтқан жөн.

Өзін-өзі бағалау және кері байланыс.

Екі адам кездескенде, олардың мінез-құлқына байланысты бір-бірінен алғашқы әсер қалыптасады. Адамдардың өзара әрекеттесу процесінде бұл әсерлер расталады, күшейтіледі немесе өзгереді. Өзімізді қабылдау сияқты, біздің әлеуметтік әсерлеріміз әрқашан дұрыс бола бермейді.

Егер біз өзімізді жоғары бағалайтын болсақ, біз сенімді түрде сөйлесетін шығармыз. Мысалы, өзін-өзі тұжырымдамасы күшті және өзін-өзі бағалауы жоғары адамдар, әдетте, басқаларды өз жетістіктеріне сенуге шақырады. Сол сияқты, өзін-өзі сау қабылдауы бар адамдар, тіпті қарсы дәлелдердің қысымымен де, өз көзқарастарын қорғауға бейім. Егер біз өзімізді төмен бағалайтын болсақ, біз өз жетістіктерімізді бағаламай, сенімсіз қарым-қатынас жасаймыз.

Неліктен кейбір адамдар өздерінің жетістіктеріне қарамастан өздерін төмендетеді? Өзін-өзі бағалауы төмен адамдар өз үлестерінің құндылығына сенімсіз болуы мүмкін және басқалардан жағымсыз баға күтеді. Нәтижесінде, мүмкін, өзін-өзі бағалауы төмен немесе өзін-өзі бағалауы төмен адамдар басқалардың сынын естігеннен гөрі, өзін-өзі

төмендетуді азырақ ауыртады. Басқалардың сәтсіздіктері туралы ықтимал талқылауды болжау үшін олар мұны бірінші болып жасайды.

Психологиялық зерттеулер көрсеткендей, бұрын таныс емес адамдар мен белгілі бір қарым-қатынас тәжірибесі бар адамдарды қабылдау әртүрлі психологиялық механизмдерге негізделген. Бірінші жағдайда қабылдау топаралық қарым-қатынастың психологиялық механизмдері негізінде, екіншісінде тұлғааралық қарым-қатынас механизмдері негізінде жүзеге асырылады.

Топаралық қарым-қатынаста қабылдаудың психологиялық механизмдеріне әлеуметтік стереотиптеу процесі жатады, оның мәні басқа адамның бейнесі белгілі бір типтік схемалар негізінде құрылады. Әлеуметтік стереотип әдетте белгілі бір әлеуметтік топ өкілдеріне тән қандай да бір құбылыстардың немесе адамдардың тұрақты бейнесі ретінде түсініледі.

Стереотиптің қабылдаудағы рөлін дұрыс түсіну үшін кез-келген әлеуметтік стереотиптің адамдар тобының өнімі және оған жататындығы, ал жеке адамдар оны өздерін осы топқа жатқызған жағдайда ғана қолданатындығы өте маңызды.

Әр түрлі әлеуметтік топтар бір-бірімен әрекеттесе отырып, белгілі бір әлеуметтік стереотиптерді дамытады. Ең танымал этникалық немесе ұлттық стереотиптер – кейбір ұлттық топтардың мүшелері туралы басқалардың көзқарасы бойынша идеялар. Мысалы, ағылшындардың сыпайылығы, француздардың жеңілдігі немесе славяндық жандардың жұмбақтығы туралы стереотиптік идеялар.

Басқа адамның имиджін қалыптастыру стереотиптеу арқылы да жүзеге асырылады. Алғашқы әсердің қаншалықты дәл екендігі туралы мәселе қарапайым емес.

Бір жағынан, қарым-қатынас жасау тәжірибесі бар әрбір дерлік ересек адам адамның сыртқы келбеті, киімі, сөйлеу мәнері және мінез-құлқы тұрғысынан оның көптеген әлеуметтік-психологиялық ерекшеліктерін жеткілікті түрде дәл анықтай алады: кейбір психологиялық ерекшеліктері, жасы, әлеуметтік қабаты, үлгілі кәсібі. Бірақ бұл дәлдік бейтарап жағдайларда ғана болады. Басқа жағдайларда қателіктердің бір немесе басқа пайызы әрдайым дерлік кездеседі. Ал қарым-қатынас неғұрлым бейтарап болса, адамдар бір-біріне соғұрлым көбірек қызығушылық танытса, қателесу ықтималдығы соғұрлым жоғары болады.

Эмоция адамның тұрмысында үлкен орын алады. Олар адамға адамдық сипат беріп оның әрекетін жылытып, көрік беріп отырады. Эмоциялардың аз мерзімде бұрқ етіп сыртқа шығырып, аз уақыт әрекет ететін түрін – аффект дейді. Қарым-қатынас үрдісінде саналы және бейсаналы түрде адамдар өздерінің махаббатта, қорғануда, өзінің маңыздылығын сезінуде, ал кейде – басқа адамды билеуде де қанағаттануға тырысады. Ал қарым-қатынаста эмоциясыз әрекеттесуге мүлдем болмайды, міндетті түрде екінші адамға қандайда бір сезім болады. Олар жағымды, жағымсыз немесе бейтарап. Жаттығу: «Құнсыз қарым-қатынас» Жаттығу екі адам арасында ұйымдастырылады. Олар бір бірін кезекпен кезек бірнеше минут аралығында сыртқы келбеті туралы сипаттама береді. Бірақ бұл жаттығудың мақсаты бір біріне ешқандай бағалау айтылмайды. Мысалы: «көзің қандай әдемі», «ақылды көзқарас» және тб. Міне, осыдан бағалаудың қандай атқаратын рөлі бар екенін байқадық. Әрине басқаға берілетін бағалау жағымды болса жақсы, ал кейде екінші адамға жағымсыз сипатта жасалынса оның тарапынан мінез құлқында ашу мен ыза көрінеді. Міндетті түрде екінші серіктесте эмоционалды қысым пайда болады. Қарым-қатынаста бұл эмоционалды толысқан іс-әрекет және күшті эмоция екінші адамды дұрыс қабылдауға кедергі жасайды, оның шынайы мінез-құлқын түсінуге қиындық туғызады, сонымен қатар түсініспеушілік және қақтығысқа соқтырады.

Қорытынды

Қарым-қатынас процесіндегі эмоциялар маңызды рөл атқарады. Олар адамдардың өзара әрекеттесуін анықтап, қарым-қатынастың сапасын жақсартады немесе оны бұзады. Эмоциялардың вербалды және вербалды емес көрінісі қарым-қатынасты байытып, оның нәтижелі болуына ықпал етеді. Эмоцияларды тиімді басқару, әсіресе эмоционалды интеллектті дамыту, қарым-қатынастың табысты болуына және ұзақ мерзімді нәтижелерге қол жеткізуге көмектеседі.

Әдебиеттер тізімі:

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект. – Москва: Альпина Паблишер, 2020.
2. Экман П. Психология эмоций. – Санкт-Петербург: Питер, 2019.
3. Бар-Он Р. Эмоциональный интеллект и лидерство. – Москва: Эксмо, 2021.
4. Майер Д. Эмоциональный интеллект: от теории к практике. – Москва: Манн, Иванов

и Фербер, 2018.

5. Солвей П. Эмоции и принятие решений. – Моск

6. <https://stud.kz/prezentatsiya/id/38641>

7. <https://emirsaba.org/arim-atinas-procesindegi-emociyani-korinui.html>

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.